

Tietovarastosanasto

Harri Laine, Jaakko Rantanen

Tietotekniikan kehittämiskeskus TIEKE ry:n yhteydessä toimivan Systeemyön standardointi ja kehittämissyksikön (SYSTA) tiedonhallintaryhmä on laatinut seuraavassa esiteltävän ehdotuksen suosituksiksi tietovarastojen yhteydessä käytettäväksi sanastoksi. Sanastossa on noin 60 keskeistä termiä ja se on tarkoitettu täydennykseksi ryhmän aiemmin tuottamaan tietokantatermistöön.

Uudet termit on liitetty ehdokastermeinä tiedonhallintaryhmän julkaisemaan, Internetin kautta käytettävissä olevaan relaatiotietokantasanastoon www.cs.helsinki.fi/relaatiosanasto/.

Termit on tarkoitettu vahvistaa ensi kevään kuluessa sanaston varsinaisiksi termeiksi. Sanaston kehittäjät toivovat kommentteja termihin, käännöksiin ja määritelmiin liittyen, esimerkiksi puuttuvia termejä tai parempia käännöksiä.

Kommentit voi lähettää sähköpostilla joko osoitteeseen Harri.Laine@cs.helsinki.fi tai Jaakko.Rantanen@helia.fi.

*Normaalipostissa kommentit voi lähettää osoitteeseen [Harri Laine](mailto:Harri.Laine@cs.helsinki.fi)
Tietojenkäsittelytieteen laitos
PL 26
00014 Helsingin yliopisto*

Tietovarastotermit

ad hoc processing, ennakoimaton käsittely

Kertakäyttöiseen tietotarpeeseen perustuva satunnainen tietokannan käsittely.

additive (facts), summautuva

Tieto, jonka on suoraan summattavissa eri tekijöiden suhteen laadittaviin yhteenvetolaskelmiin.

aggregated facts, koostettavat tiedot

Tietoalkiot, joista koostetiedot on laskettu.

aggregates, tietokoosteet

Ennalta lasketut ja tietovarastoon talletetut koostetiedot.

analytical processing, jalostava käsittely

Tietokoneavusteinen tiedon jalostus päätöksenteon tueksi.

application database, sovellustietokanta

Tietokanta, joka palvelee tiettyä sovellusta.

archival database, arkistotietokanta

Eri ajoilta peräisin olevien tietojen kokoelma.

atomic database, perustietokanta, perustietotietokanta

Pääasiassa perustietoa sisältävä tietokanta, tietovarasto.

atomic level data, perustieto

Aikasidonnainen hienojakoinen tietovaraston perustan muodostava tieto.

bit map, bittikartta

Erityinen indeksi, jossa tietoalkion arvokohtainen bitti ilmaisee esiintyykö arvo tietueessa.

bitmapped indexing, indeksointi bittikartoin

Bittikarttojen käyttöön perustuva tiedon indeksointitapa.

bottom-up view, kokoava näkemys

Eritasoisin yhteenvetosummiin perustuva näkemys yrityksestä.

commonality of data, tiedon moninkertaisuus

Saman tai samankaltaisen tiedon esiintyminen eri sovelluksissa.

condensation, kutistaminen, tihentäminen

Tietomäärän vähentäminen karkeistamalla kokonaiskuva säilyttäen.

compaction, tiivistäminen, pakkaaminen

Tiedon esittämiseen käytettävien bittien vähentämien sisältöä menettämättä.

corporate data, tietovaranto

Organisaation kaikki tietokannat.

current value data, tilannetieto

Tietyn ajanhetken mukainen tieto, vastakohta ajan mukaan muuttuva.

data dictionary, tietohakemisto

Kuvaustietoa sisältävä tietokanta.

data mart, paikallisvarasto

Yhteen aihealueeseen tai suppeaan joukkoon aihealueita rajautuva tietovaraston osa.

data mining, tietämyksen muodostaminen

Lainalaisuuksien ja poikkeuksien etsiminen tietomassoista.

data warehouse, tietovarasto

Hakuja varten laadittu yhdistelmä eri sovellusalueiden yhdenmu-kaistettuja ja yhtenäisen historian esittäviä tietoja.

decision support system, DSS, päätöksenteon tukijärjestelmä

Organisaation tai liiketoiminnan johtamista palveleva, tiedon varastointi- ja jalostusjärjestelmä.

decompaction, purkaminen

Tiivistämisen vastakohta; tiivistetty tieto on purettava ennen muuta käsittelyä.

denormalization, normaalisuudesta tinkiminen

Tietokannan suunnittelua ohjaavien normaalisuussääntöjen tarkoitushakuinen rikkominen.

derived data, johdettu tieto

Muista tietoalkioista laskettu tieto.

dimension, ulottuvuus, tekijä

Liiketoiminnan käsite (esim. aika tai asiakas), johon perustuen tiedoista voidaan haluta yhteen-vedoja.

**dimensional data warehouse,
(moni)ulotteinen tietovarasto**

Useiden tekijöiden perusteella tapahtuvat yhteenvedot kätevästi mahdollistava tietovarasto.

download, imurointi

Tiedon valikoiva siirto kannasta toiseen.

**drill-down analysis,
hienontava jalostus**

Yhteenvedetyistä karkeista tiedoista niiden tekijöihin etenevä tiedon jalostus.

**drill-up analysis,
karkeistava jalostus**

Yleistystä tuottava tiedon jalostus.

**DSS, decision support system,
päätöksenteon tukijärjestelmä**

Katso: decision support system.

**dual database,
eriytetty tietokannat**

Tapahtumatiedot ja päätöksentekoa palvelevat tiedot erillään pitävä tietokantaratkaisu.

external data, ulkopuolinen tieto

Joko organisaation tai kyseisen järjestelmän kannalta ulkopuolinen tieto.

extract, uuttaminen

Tiedon valinta ja siirto ympäristöstä toiseen.

fact, suure, fakta

Mitallinen suure (faktataulussa), tavallisesti numeerinen ja summautuva.

fact table, faktataulu

Yhteen tai useampaan tekijään kytkettyjä faktoja sisältävä taulu.

flash total, tilannesumma

Operatiivisesta kannasta ajoittain laskettava summa, jota voidaan käyttää esimerkiksi uutetun tiedon tarkistamiseen.

image copy, kopio

varmuuskopio

**iterative analysis,
iteroiva jalostus**

Laskentaa toistamalla, edellisen laskentakerran tulosten perusteella lähtökohtia muuttaen, oikeaan tulokseen pyrkivä tiedon jalostustapa.

living sample, näyte

Suuren tietokannan tilannetta edustava näyte.

**loss of identity,
alkuperän katoaminen**

Tilanne, jossa ei tunnisteta mistä ulkoisesta lähteestä tai olosuhteista tieto on peräisin.

**MDD, multidimensional
database, moniulotteinen
tietokanta**

Katso: multidimensional database.

metadata, kuvaustieto

Tiedon rakenteen ja sisällön kuvaus.

middleware, välikerros

Asiakas- ja palvelinjärjestelmät yhdistävät laitteet ja ohjelmistot.

migration, muutto

Käyttöaktiivisuuteen perustuva tietoelementtien siirtyminen paremmin tai hankalammin saataviksi.

**multidimensional database,
MDD, moniulotteinen tietokanta**

Moniulotteisen tietovaraston käsittelyyn tarkoitettu tietokanta.

**nonadditive (fact),
summautumaton**

Tieto, jota ei voi suoraan käyttää tietueiden yli menevissä laskelmissa.

**on line analytical processing,
OLAP, tosiaikainen tiedon
jalostus**

Moniulotteisen tiedon tosiaikainen käyttö ja analysointi.

**on line transaction processing,
OLTP,
tosiaikainen tapahtumankäsittely,
tosiaikainen transaktiokäsittely**

Tavanomainen yksityiskohtaisen tiedon tosiaikaiseen käsittelyyn ja ylläpitoon perustuva tietokannan käyttötapa.

pivoting, kierto

Taulukoinnissa rivien ja sarakkeiden vaihto keskenään.

push, tuputus

Tietojen tarjoaminen käyttäjille ilman, että nämä aktiivisesti niitä hakisivat.

**rolling summary,
karkeistuva summaus**

Arkistotiedon talletus siten, että tuoreemmista asioista on yksityiskohtaisempaa tietoa kuin vanhemmista asioista.

snowflake, lumihutale

Tietokannan kaavio, joka saadaan tähtimallisesta kaaviosta normalisoimalla tekijätaulut.

solutions database, päätöskanta

Päätösten tallennukseen päätöksenteon tukiympäristössä käytettävä tietokanta.

**star join schema star schema,
tähtikaavio**

Moniulotteisen tiedon organisointimalli, joka perustuu keskeiseen faktatauluun ja faktoja luokitteleviin erillisiin tekijätauluihin.

subject database, aihetietokanta

Tietyn aihepiirin tiedot kokoava tietokanta.

**temporal inconsistency, ajallinen
ristiriitaisuus**

Tilanne, jossa tosiaikaiseen tapahtumankäsittelyyn tarkoitettua tietokannaan tietojen muuttuvuus näkyy käyttäjille siten, että 1) kyselyjen tulokset muuttuvat jatkuvasti tai 2) historiatietoa ei ole käsillä.

**top-down view,
jäsentävä näkemys**

Karkeista mittaluvuista hienojakoisempiin etenevä kuva yrityksestä.

**true archival data,
arkistoitu perustieto**

Arkistoinnin pohjamateriaali, joka toimii jalostuksen perustana.

**twinkling database,
muuttuva tietokanta, säpinäkanta**

Tilanne, jossa käyttäjän haluamat tietokannan tiedot muuttuvat jatkuvasti.